

че, в Божий час. Вже голосить в церкві дзвін. Кому слава мила з вас, за проклятим навздогін!»). У запеклому бою з російською армією біля Дашева (нині село на Вінниччині) 14 травня 1831 р. Вацлав Жевуський загинув при загадкових обставинах [7, 272–273].

Отже, музична діяльність Вацлава Жевуського стала помітним явищем у культурно-мистецькому житті не лише Кременеччини першої третини XIX ст., але й усього українського краю. Своїм змістовим наповненням вона розкрила ті прагнення передової інтелігенції, якими захоплювалися у цей час романтично настроєні митці. Це насамперед стосується творів історичної тематики, церковно-канонічного співу, пісень-романсів, а також інструментальних композицій, які активно культивувалися в панських маєтках. Все це відповідно вплинуло й на творення музичних композицій, що стали основою тогочасної культурно-мистецької орієнтації, скерованої на виникнення професійної музики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белза І. Історія польської музичної культури. – Москва, 1957. – 2 т.С. 16.
2. Капустін В. Зоря вічності // Кримська світлиця – 2008. – 3 травня. – №18.
3. Andzejowski A. Ramoty Starego Detiuka o Wolyniu /Wyd. i przedmowa opatrzył F. Rawita-Gawronski. Marst: Warszawa, Poznan, Lublin, Lodz, Lwow. – Wilno, 1914–1921. – Т.1–3. – С. 263.
4. Makowsky Stanislaw. Waclaw Rzewuski-Krzemieniecki Bohater Dumy...Słowackiego // IV міжнародна зустріч науковців 31 серпня – 5 вересня 2007 р. – Перемишль, 2008. – С.143
5. Hosick Ferdinand. Juliusz Slowacki. Biografia psychologiczna. – Krakow–Warszawa: Naklad Gebethnera I Wolffa, 1897.– Т.І. – С. 202-203.
6. Iwanejko M. Maria Szymanowska. – Kraków, 1959.
7. Słownik Krzemieńczan 1805-1832, / wstęp i opracowanie hasel Wojciech Piotrowski, recenzent: prof. zw. nauk hum. Piotr Zbikowski. – Akademia Swietokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim. – Piotrkow Trybunalski. – 2005. – S. 272-273.

Oxana Dedyu

VATSLAV ZHEVUSKY'S MUSIC ACTIVITY IN THE CONTEXT OF CULTURAL TRADITIONS OF KREMENETS' REGION IN THE 1ST HALF OF THE 20TH CENTURY

The article reveals V.Zhevusky's music activity in the context of cultural traditions of Kremenets' region in the 1st half of the 20th century. V.Zhevusky graduated from Kremenets' Liceum and at that time was known as maecenas and cultural and public figure.

Key words: Kremenets' Liceum, Vatslav Zhevusky, music activity, song creation, instrumental fulfillment.

Уляна Молчко

З ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО: ЛИСТИ ДО КОША УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ

У статті вперше розглядаються та публікуються листи Василя Барвінського до Коша Українських Січових Стрільців.

Ключові слова: В. Барвінський, Н. Гіряк, листи, концерт, українські січові стрільці.

У 2008 році вся мистецька громадськість вшанувала 120-ту річницю від дня народження фундатора національної культури Василя Барвінського (1888-1963). До історії української музики він увійшов як композитор, піаніст, музичний критик, педагог, диригент, культурно-освітній діяч, організатор мистецького життя Галичини.

Епістолярній спадщині Василя Барвінського, як і всьому його творчому надбанню, в роки тоталітарного сталінського режиму завдано непоправної шкоди. У процесі розвитку сучасної національної культури все більшої ваги набувають віднайдені та опубліковані листи митця, що висвітлюють різні аспекти його життя. Тільки деякі з них є опублікованими завдяки пошуковій роботі на-

уковців, зокрема Людомира Філоненка – «Два листи Василя Барвінського Кирилові Стеценку» [14, 167-172], Пантелеймона Василевського – «Листи Василя Барвінського до Галини Грабець» [6, 78-109], Володимира Грабовського- «Листи до родини Лисенка», а саме до сина композитора Остапа Лисенка та до внучки – Ради Лисенко [2, 175-216], а також «Лист В.Барвінського голові Урядового республіканського комітету по преміях імені Т.Г.Шевченка академіку О.Є.Корнійчуку» [3, 216-222], Дарії Лесик «Листи Василя Барвінського з Мордовії» (до Олександри Пясецької-Процишин) [12, 216-224], Ніни Дикої, котра в публікації «Історія одного листа Василя Барвінського» подає лист Василя Барвінського до Олександра Дмитровича Тищенка – директора Львівської школи-інтернат [10, 245-251], у статті Софії Грици «На вшанування пам'яті композитора Василя Барвінського» подані «Листи Василя Барвінського до Софії Грици» [9, 238-244], а нещодавно опубліковано Юлією Бентя два листи до Пилипа Козицького [5, 27-28]. Згадані матеріали проливають світло на творчість композитора та драматичні обставини його життя, доповнюючи уявлення сучасників про видатного митця, музика якого є невід'ємною часткою європейської культури.

Мета статті – ввести в науковий обіг нові джерельні документи, котрі вияскравлюють концертно-музичну сторону життєдіяльності Василя Барвінського

Листи В.Барвінського до Коша УСС висвітлюють ранній період життя та творчості митця. У 1915 році, як зазначає Стефанія Павлишин, «він змушений був поїхати Прагу з її кипучим музичним життям на більш провінціальний тоді в мистецькому відношенні Львів» [13, 12]. На початку війни С. Людкевича мобілізують на фронт і В.Барвінського запрошують на посаду директора і викладача Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка. Разом з тим з 1916 року він стає диригентом «Львівського Бояна». Під час Першої світової війни це співоче товариство повністю перервало свою діяльність на два роки. В «Історії хорового товариства «Боян» Лідії Ханик ми знаходимо дуже лаконічно висвітлений нелегкий період праці хорового колективу. «Під його (В.Барвінського – У.М.) керівництвом, – як пише автор згаданої праці, – «Боян» дав кілька концертів. Наприклад, вечір колядок і щедрівок 2.02.1916 р. – колядки в обробці Стеценка. Другий концерт українських обрядових пісень відбувся 23.04.1917р. Крім цього, проходили щорічні концерти на честь Шевченка» [15, 55]. Керуючи «Львівським Бояном» у складні воєнні роки, В.Барвінський прикладав великі зусилля, щоб проведення мистецьких імпрез відбувалося на високому професійному рівні, про що свідчать пропонувані листи до Коша УСС.

Адресат – Никифор Гірняк (1885-1962) – доктор філософії, педагог, український військовий діяч, сотник УСС, отаман УГА на Станіславщині (тепер Івано-Франківська область), брат відомого актора, режисера Йосипа Гірняка. Освіту здобував у Коломийській гімназії (1905), в Львівському та Віденському університетах. З 1910 року працював викладачем Рогатинської гімназії. У довоєнний час він був організатором і керівником пластового руху. На початок Першої світової війни Н.Гірняк стає командиром сотні Легіону Українських Січових Стрільців, а з 1915 р. призначений комендантом Коша Українських Січових Стрільців, який очолював до 1918 р. У цей період його делегують від УСС до складу Українського Гетьманського Військового Комісаріату, який діяв у Львові. Н.Гірняк також учасник українсько-польської війни 1918-1919 років. Згодом він очолює Вінницький ревком Української Галицької Армії та бере участь у створенні Червоної Української Галицької Армії. Після завершення українських національно-визвольних змагань (1917-1921) Никифор Гірняк продовжує працювати професором, директором Тернопільської гімназії (1922-1939), працівник освіти в містах Краків (Польща. 1939-1941), Тернопіль (1941-1944). З 1949 року займається педагогічною діяльністю в США. Автор численних публікацій з історії визвольних змагань 1914-1920 років і спогадів «Червона Українська Галицька Армія».

Отож, як вже згадувалося, в 1915 – 1918 роках військово-освітній діяч був отаманом УСС та комендантом Коша УСС [8, 384]. Кіш як кадрова військова організація почав своє існування з 16 січня 1915 року, тобто від затвердження міністерством крайової оборони сотника Н.Гірняка і призначався для праці з новими добровольцями, котрі прибували до Запасної сотні УСС. «Під управою сотника д-ра Н.Гірняка, – як пише Осип Думин в «Історії Легіону Українських Січових Стрільців 1914-1918», – Кіш не занедбав нічого, щоб у цій перехідній формації не тільки придбати якомога

більше добровольців, вишколити їх військово, а й національно перевиховати, запізнити із стрілецькою ідеологією й підняти їх загальний культурний рівень» [11, 139]. Цим військовим угрупованням як комендант Коша УСС д-р Н.Гірняк керував до самого розпаду Австро-Угорської імперії.

При Коші УСС існував гурток Пресової Квартири. Його діяльність полягала у роботі над загальною освітою стрільців, над поглибленням їх національної свідомості. Ця культурно-творча установа сприяла заснуванню читалень, бібліотек, гімназійних курсів під назвою «етапна гімназія» з трьома найвищими класами. У серпні 1915 року за допомогою коменданта Коша УСС д-ра Н.Гірняка був створений духовий оркестр, яким керував відомий стрілецький композитор М.Гайворонський. Зиму 1915 й початок 1916 року оркестр провів на фронті над Стрипою. У березні 1916р. він повернувся до Коша, а влітку його приділено постійно до Вишколу. Стрілецький оркестр спричинився великою мірою до розвитку й популяризації стрілецької музичної творчості. У 1916 році при музичному колективі утворився струнний квартет, у якому, як зазначає В.Витвицький в монографії «Михайло Гайворонський: Життя і творчість», «брали участь Михайло Гайворонський, Ярослав Барнич, Антін Баландюк і Роман Лесюк» [7, 21].

У листах до Коша УСС висвітлюється тодішній складний стан хору «Львівський Боян», а також концертне життя м. Львова. Під час воєнних лихоліть хоровий склад цього співочого товариства був нечисленним. Особливо бракувало голосів у чоловічих партіях. Власне тому В.Барвінський неодноразово звертається з проханням до отамана Коша УСС д-ра Никифора Гірняка надати можливість взяти участь в репетиціях та концертах січовим стрільцям як співакам хору, оскільки у цій військовій формації перебували музично обдаровані та освічені особи. На той час зазначена формація перебувала в с. Пісочне, недалеко від галицької столиці, отож запрошені учасники хору могли без перешкод бути присутніми на репетиціях, а також на самих святкових імпрезах.

Шість листів В.Барвінського до Коша УСС знаходяться у Фонді Легіону Українських Січових Стрільців Центрального державного історичного архіву України у Львові [1]. Листи подані у машинописному варіанті. Зазначені мистецькі матеріали публікуються вперше із збереженням усіх особливостей тексту, авторської орфографії та пунктуації.

Львів, 22 квітня 1916.

Високоповажний Пане Отамане.

Українці у Львові не уладжували досі ще Шевченківського свята так, що нам трохи соромно, що провінціальні міста випередили нас. Почасті винні тут і обставини в нашій столиці, що є в деяких оглядах ще тяжчі, чим на провінції. З другої сторони завважив я з великим болем та смутком, що в нас люди чи не вмюють, чи не хочуть взятися до якоїсь організаційної роботи так, що одиниці мусять відтак робити те, що повинні би робити десятки людей.

Справа Шевченківського концерту представляється досить погано, а це тому, що хор «Бояна» в дотеперішнім складі дуже слабкий – особливо щодо мушин. Ледве-не-ледве вдаюся позискати до помочі пару питомців. Та все те замало. Шевченківський концерт, хоч в малих рямцях подуманий, мусить відповідно до значіння столиці краю випасти гідно. Тому я осмілююся звернутися до Вас, Високоповажний Пане Отамане, з проською згл. із запитом, чи можливим було би числити на ласкаву свою участь у хорах деяких Січових Стрільців? Річ мається так, що сі стрільці потребували бути на 3-4 пробах, бо перед тим можна би дати їм ноти до кадри, щоби вони їх, переглянули та вже були потрохи приготовані. Розходиться лиш о відпустку на кілька днів – кажім на тиждень. А тому, що це, оскільки я довідався, залежить від Вас, Високоповажний Пане Отамане, прошу Вас о коротку пораду, чи мій плян співучасті стрільців у хорах і їх відпустка на тиждень була би можлива.

Перепрошую Вас дуже, що я сам як диригент «Бояна» звертаюся оце з проською, яка властиво повинна би вийти від Виділу й Голови Товариства, але Голова, проф. Рибачек¹, виїхав до Відня, а

¹ Рибачек Михайло (1874-1926) – педагог, математик, гімназійний учитель в Коломні (1898-1907), згодом львівської Філії Академічної гімназії, автор розвідок і рецензій з математики, голова Музичного Товариства ім.Миколи Лисенка.

я боюся, щоб справа не проволілася тим більше, що в нас люди все думають, що воно якось само зробиться, а ту часу так мало, бо концерти мусять відбутися десь з початком другої половини мая. Годі вже більше відкладати.

Прошу рівно ж поінформувати мене, чи не треба поробити яких кроків у команданта міста Львова, чи щось подібного, бо я в цих справах неписьменний. Буду дуже вдячний за пораду в цій справі.

Прошу Вас, Високоповажний Пане Отамане, не брати мені за зле, що смію трудити Вас та просити о пару слів відповіді, але роблю це для спільного українського добра. Думаю, що відповідь могли би Пан Отаман передати через якогось стрільця, який би приїхав до Львова у цій справі.

Пишуся з глибоким поважанням
Василь Барвінський[1, 52].

Львів, дня 10 мая 1916.

*Музичне Товариство
ім. Миколи Лисенка у Львові*

**До Славного Січового Коша УСС
на руки Високоповажаного Пана Отамана
д-ра Никифора Гірняка.**

Виділ співацького товариства «Львівський Боян» звертається отцим до Вас, Високоповажний Пане Отамане, з гарячою просьбою, щоби Ви дали ласкаво дозвіл 8-12 співакам з поміж нашого Січового Стрілецтва взяти участь у Шевченківським святі у Львові, яке приготувало «Львівський Боян» та прочі наші Товариства. Свою просьбу піддержує Виділ «Бояна» дуже невідрадними умовами, які на кождім кроці спинюють нашу культурну роботу. Позаяк ми приневолені виповнити програму в переважаючій часті хорами, які внаслідок браку і то великого мужеських голосів дуже убого представляються. Виділ «Бояна» має повну надію, що Ви, Великопошанований Пане Отамане, не відмовите нашій просьбі, тимбільше, що в цім случаю о так важну та загальноукраїнську справу розходиться.

Хоча речинця Шевченківського концерту не можемо цілком точно означити, то на всякий випадок концерт мусить відбутися найпізніше 1-3 червня, бо нова сая в Музичнім домі ім. Лисенка на днях викінчиться. Було би отже дуже пожадною річю, якщо б Українські Січові Стрільці, які мали би взяти участь в концерті, могли приїхати до Львова вже коло 25 мая. Остаточне рішення й означення дня відпустки мусимо полишити Вельмишановному Пану Отаманові. Якщо б В[исоко]П[оважний] Пан Отаман зволили нашу просьбу корисно полагодити, то – щоби зменшити Вам труду у відповідь - просимо о ласкаве передання до заопікування цією справою бувшому секретареві «Бояна» В[исоко]П[оважному] Пану Я. Сімяновичеві¹.

Просимо прийняти вислови правдивого
та глибокого поважання.

Михайло Рибачек
голова

Василь Барвінський
дирігент

Мирон Федусевич²
за секретаря[1, 53].

¹ Сімянович Ярослав – секретар Музичного Товариства ім. Миколи Лисенка.

² Федусевич Мирон (1891 – 1962) – славіст, україніст, літературознавець, професор української мови і літератури в Львівській Академічній гімназії, громадський діяч, секретар Музичного Товариства ім. Миколи Лисенка.

Львів, 20. II. 1917.

Високоповажний Пане Отамане.

Товариство «Львівський Боян» уладжує вечір коляд і щедрівок на дохід дешевої кухні, де харчується много нашої молоді. Команда міста Львова звернулася до Українців, щоби доходи з концертів і т.п. призначували на сю ціль. Позаяк однак у «Бояні» дуже мало мужеських голосів і йому як такому годі виступати, осміляюсь як диригент звернутися до В[исокоповажного] Пана Отамана з просьбою, щоби – коли це можливе до виконання дозволити кільком УСС взяти участь у цьому вечорі. Тому що перед концертом здалиби ся 2-3 проби цілого хору, проте просив би я о кілька дневу відпустку для евентуально маючих приїхати співаків. Якщо би В[исокоповажний] Пан Отаман могли прихилитися до моєї просьби, я був би за це дуже вдячний. Цією справою в дальшій тягу заняв би ся п.Володимир Неділка¹, який перед тим підучить співаків згаданих річей.

Перепрашаю за смілість.

Пишуся з глибоким поважанням.

Василь Барвінський.

П.С. Забув я додати, що речинець концерту є – 3 березня, що рівно ж може вплинути на рішення В[исокоповажного] пана Отамана[1, 82].

Львів, дня 5, III, 1917.

Високоповажний Пане Отамане!

Ваше шановне письмо з дня 28. II. я одержав і складаю оцим у своїм імені Товариства «Боян» найщирішу подяку за Вашу ласкавість.

Концерт «Бояна» відложено однак о два тижні, себто до 17 березня. А тому, що ще входить у гру й ця обставина, що 17 мабуть буде театральне представлення, а також і один зі солістів не є певний, чи в суботу буде можливо йому виступити, можлива ще й така евентуальність, що концерт був би аж у понеділок, дня 19 березня. Тяжко мені було сейчас повідомити про це В[исокоповажного] пана Отамана тим більше, що нагода передати листа.

Концерт відложено і з цієї причини я ще поширив програму. Тому що на коляди вже трохи пізна пора, долучаємо ще гагілки, веснянки й купальські пісні та уладиться вечір українських обрядових пісень.

Прошу проте прийняти до ласкавого відома новий речинець концерту. Не знаю, чи якраз тоді можливо буде Українським Січовим Стрільцям взяти участь в концерті; якщо б однак се було можливе, то я з гори дякую горячо за так цінну й ласкаву прихильність В[исокоповажного] пана Отамана.

Остаю з глибоким поважанням

Василь Барвінський[1, 82].

Львів, 21.III.1917.

Високоповажний Пане Отамане!

Нині прибули УСС на пробу, за що дозволяю собі висказати В[исокоповажному] Пану Отаману в своїм імені та в імені Комітету найщирішу подяку.

Остаю з правдивим поважанням

Василь Барвінський[1, 83].

¹ Неділка Володимир – адвокат, диригент «Яворівського Бояна».

Львів, 10, XI, 1917.

Високоповажний Пане Отамане!

Знов осміляюся звернутися до В[исокоповажного]пана Отамана з проською о поміч в сліду-ючій справі.

В суботу дня 15 ц[ього]. м[ісяця]. має відбутися святочна Академія в честь Митрополита Шептицького, на якій «Боян» має відспівати кантату на честь Митрополита. Хотів би я, щоби хор представився якнайліпше, а то з огляду на саме свято, як і з огляду на присутність наших і чужих визначних осіб. Звертаюся проте до Вас, В[исокоповажний]Пане Отамане, з горячою проською так у своїм власнім імені, як і в імені Комітету цього святочного обходу піддержати цю справу та зізволити на участь в концерті співакам-стрільцям, котрих в тій цілі вибере п[ан] підх[орунжий] Баландюк¹. Дуже пожадане було би, щоби співаки-стрільці мали дозвіл приїхати до Львова вже в четвер рано, щоб я міг зробити пробу з ними вечером і в п'ятницю генеральну пробу. Все те однак полишаю рішенню і зарядженню В[исокоповажного]пана Отамана, надіючися на те саме попертя і ласкавість, що в попередніх случаях.

Пан Мененас (адвокат – У.М.) Волошин² обіцяв мені рівно ж іти в цій справі на руку.

Перепрашаю за труд і згори вже щиро дякую та остаю
з правдивим поважанням
Василь Барвінський[1, 90].

Епістолярна спадщина Василя Барвінського, як і його композиторська, музично-критична, публіцистична, музикознавча, педагогічна глибоко розкривають перед сучасниками багатогранну постать визначного діяча новітньої національної культури. Пропоновані листи до Коша УСС промовисто висвітлюють нові сторінки діяльності митця-диригента та його музикантів-однодумців. Вони мають незаперечно значний науковий інтерес. Опублікування цих малодоступних архівних матеріалів стане доброю джерельною базою для всіх, кому не байдужа постать корифея національної культури та перспектива розвитку української музики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінський В. Листи до Коша УСС // ЦДА України у Львові. – Ф.353 т., оп.1, спр.7, арк. 52, 53, 82, 83, 90.
2. Барвінський В. Листи до родини Лисенка // Барвінський В. З музично-письменникої спадщини. Дослідження, публікації, листи/Упорядник В.Грабовський. – Дрогобич: Коло, 2004.
3. Барвінський В. Лист голові урядового республіканського комітету по преміях імені Т.Г.Шевченка академіку О.Є.Корнійчуку // Барвінський В. З музично-письменникої спадщини. Дослідження, публікації, листи/Упорядник В.Грабовський. – Дрогобич: Коло, 2004.
4. Барвінський В. Листи до Галини Грабець // Барвінський В. Статті. Листи. Спогади // Редактор-упорядник Володимир Грабовський. – Дрогобич: Посвіт, 2008.
5. Бентя Ю. З епістолярної спадщини // Музика. – 2008. – №5. – вересень-жовтень. – С.27-29.
6. Василевський П. Про листи Василя Барвінського до Галини Грабець // Барвінський В. Статті. Листи. Спогади // Редактор-упорядник Володимир Грабовський. – Дрогобич: Посвіт, 2008.
7. Витвицький В. Михайло Гайворонський. Життя і творчість. – Львів, 2001.
8. Гіряк Никифор // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. – Т.І. – Львів, 1993. – С.384.

¹ Баландюк Антін (1893-1953) – творець пісень січового стрілецтва («Гімн коша», «Ой зацвіла черемха»), учасник струнного квартету Коша УСС.

² Волошин Михайло (1875-1943) – львівський адвокат, композитор, багатолітній заступник голови музичного товариства ім. М.Лисенка, диригент «Львівського Бояна», співак (тенор).

9. Грица С. На вшанування композитора В.Барвінського // Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах/Редактор-упорядник В.Грабовський. – Дрогобич: Посвіт, 2008.
10. Дика Н. Історія одного листа Василя Барвінського // Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах/Редактор-упорядник В.Грабовський. – Дрогобич: Посвіт, 2008.
11. Думин О. Історія Легіону Українських Січових Стрільців 1914-1918. – Дзвін. – 1993. – № 2-3. – С.136-148.
12. Лесик Д. Листи Василя Барвінського з Мордовії // Василь Барвінський у дослідженнях та матеріалах /Редактор-упорядник В.Грабовський. – Дрогобич: Посвіт, 2008.
13. Павлишин С. Василь Барвінський. – К.: Музична Україна, 1990.
14. Філоненко Л. Два листи Василя Барвінського Кирилові Стеценку // Василь Барвінський в контексті європейської музичної культури. Статті та матеріали /Редактор-упорядник О.Смоляк. – Тернопіль: Астон, 2003.
15. Ханик Л. Історія хорового товариства «Боян». – Львів, 1999.

Ulyana Molchko

**FROM EPISTOLARY INHERITANCE OF VASILY BARVINSKOGO: LETTERS ARE
TO KOSHA OF UKRAINIAN SICHEVIKH SAGITTARIUS**

In the article the letters of Vasily Barvinskogo are first examined and published to Kosha of Ukrainian sichevikh shooters.

Key words: V. Barvinskiy, N. Gimnyak, letters, concert, ukrainian sichevikh shooters.